

צרו סיפורים אודות מפעל שהיה - רובינשטיין? לא היה כזה!

ליקט דב ורדי

ידיעות עין השופט - 23 באפריל 1978

מספרת גאולה:

אני זוכרת את שיחת הקיבוץ בה הוצע לנו לאכסן את המפעל. פנו מן ה"הגנה". החברים התלבטו מאוד. הייתה סכנה גדולה בדבר, והיו עוד נימוקים שונים שהניעו אותם והכבידו על החששות. אני הייתי בעד. עם כל זה שקשה לי לקום ולהופיע בפני שיחת הקיבוץ, הערתי שלמעשה זו לא בקשה או פנייה מטעם ה"הגנה" – זו הוראה. אין לנו שום אפשרות להשתמש. אם לא נקבל את הדברים בפעם הראשונה – ישונו וייפנו שנית ואז זו תהיה פקודה. ברוב עצום דחה הקיבוץ את הצעתה של ה"הגנה". ואז לאחר מכן, כמצופה, חזרו וחידשו את הפנייה. הפעם לא היה מקום לערעור. המפעל הוקם והלכתי לעבוד שם.

אחת מפעולותיו הרבות של שלמה בוגרד היה הקמת מכון לייצור נפצים לרימוני יד. המכון כונה מכון "הסולל"*. לשם כך הובא צריף שהיה שייך לחברת החשמל והוצב בשטח משק החי של הקיבוץ, מאחורי הדיר. בצריף זה הותקן המכון שהיה אמור לייצר נפצים. כשהוצבו בצריף המכונות, נתגלה שמכשירי הייצור אינם מתאימים לייצורם. בעזרת המסגריה של קיבוץ דליה הסמוך, ייצרו מכשירי ייצור חדשים שבאמצעותם ניתן היה לייצר את הנפצים. בהתאם לנוהלי הבטיחות, נבנה במרחק מה מהצריף הגדול צריף קטן שמידותיו 2x2 מטרים, להכנת חומרי הנפץ והתערובות שצריך היה להכניס לצינורות הנפצים לכבישה. הסליק של המכון נבנה מתחת למדרגות הכניסה האחורית של מבנה סמוך. לשם היו מכניסים מדי יום את חומרי הגלם ואת התוצרת הגמורה. כמו בהרבה מכונים אחרים בתעשייה, מעטים ידעו את מקום ה"סליק". רוב העובדים גם לא רצו לדעת זאת.

העבודה הייתה מסוכנת. הרכבנו מרעומים לרימונים. החומר שהשתמשנו בו היה מסוכן מאוד: זו הייתה "כספית רועמת". בעזרת נוצה קטנה היינו מכניסים אותה לאיזה גליל מתכת – "מטריצה" בלשוננו. כיוון שהחומר היה רעיל מאוד, היינו מצווים לשתות הרבה חלב ולאכול גם דברי חלב. אפילו צֶלָה, שהתחלחלה למראה חלב, נאלצה למלא אחרי הוראה זו.

- ומי היה "רובינשטיין"?

הכול הלך תחת השם של אחד "רובינשטיין". זה היה כפי הנראה שם בדוי, לא ראינו את האיש. עבדו עמנו שניים מה"הגנה" – אחד מהנדס ושני פועל תע"ש. כל אחד עבד בקטע מסוים, ורק אותו הכיר.

- והמקום, את זוכרת?

המקום היה בצריף מתחת לדיר. היה די קשה להגיע לשם. בגמר העבודה, כל יום, היינו מפנים את הכול ומכניסים לסליקים.

- איפה?

אני, על כל פנים, לא ידעתי איפה זה היה. גמרנו, היינו מעמידים מיטות כמדומני, אך איני בטוחה, בתוך האולם כדי שייראה כצריף מגורים.

- והפיצוץ הנודע?

המטריצות היו ערוכות במגשים. בוקר לא נעים אחד הגשתי את המגש לאותו פועל שבא אלינו מטעם ה"הגנה" להמשך התהליך. כפי הנראה, בגלל תנועה לא זהירה, חלה התפוצצות. למזלנו רק הבוהן נקרעה. חששנו שישמעו קול הפיצוץ למרחקים.

- ומה קרה?

חטפתי מטפחת ראש משחורה, על מנת לעצור את הדם ומיד הוא נלקח לבית החולים. את האנשים פיזרנו מחשש לחיפוש ואני נשארתי עם האחראי כדי לסיים את התהליך. לא יכולנו להשאיר את הדברים כמו שהם. שנינו עבדנו במקום העשרה הרגילים. עבדנו גם במכש, דבר שלא הייתי רגילה אליו. גם שטפתי את כתמי הדם מעל רצפת העץ. מה לומר, רעדנו כהוגן. היה זה קול רעם אדיר. למזלנו אף אחד לא הגיע...

* מכון "הסולל" - מכון ליצור נשק של ה"הגנה", פעל בשנת 1942 בקיבוץ עין-השופט. הייצור היה של חומרי נפץ ונפצים. מנהל - שלמה בוגרד.